

Ekrem MEMİŞ, Eskiçağda Yaşanmış Büyük Aşklar: Antik ve Klasik Kaynaklara Göre Kadın-Erkek İlişkileri, Ekin Kitabevi, Bursa 2006 (1.Baskı), XII, 221, ISBN: 975-8768-92-1.

Hüseyin ÜRETEN*

Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ekrem MEMİŞ, bilindiğı üzere İngiltere, İtalya ve Mısır gibi ülkelerde alanıyla ilgili araştırma ve incelemelerde bulunmuş bir eskiçağ tarihçimizdir. Prof. Dr. Ekrem Memiş, Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinin yayınlamış olduğı birçok bilimsel derginin yayın kurulu üyeliğini de yürütmektedir. Çalışma alanı ile ilgili kaleme aldığı Türkçe ve yabancı dillerdeki birçok makalesi dışında *İskitler Tarihi*, *Eskiçağ Türkiye Tarihi*, *Tarihi Coğrafyaya Giriş*, *Tarih Boyunca Ortadoğı-Anadolu İlişkileri*, *Eskiçağ Tarihinde Doğı-Batı Mücadelesi*, *Türk Kültür Tarihi*, *Filistinlerin Kökeni ve Tarihi*, *Ortadoğı Sorunları ve Türkiye*, *Tarih Metodolojisi*, *Genel Tarih*, *Yeni ve Yakınçağda Türk Dünyası Tarihi*, *Kaynayan Kazan Ortadoğı*, *Eskiçağda Türkler*, *Troya ve Troyalılar (Troyalılar Türk müdür?)*, *Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi* adlı eserleri de bulunan MEMİŞ, son olarak bu tanıtıma konu olan ***Eskiçağda Yaşanmış Büyük Aşklar (Antik ve Klasik Kaynaklara Göre Kadın-Erkek İlişkileri)*** isimli çalışmasını da bilim dünyasına sunmuştur.

Bugüne kadar hep akademik kitaplar yazan ve bunların büyük çoğunluğı uzmanlık alanıyla ilgili olan Memiş, bu defa sadece akademik çevreleri ve öğrencileri değil, tüm insanlığı ilgilendiren önemli bir konuyu *aşk*'ı ele almaktadır.

* Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, hureten@adu.edu.tr AYDIN.

Şekil, Düzen ve Kuruluş:

2006 yılında Ekin Kitabevi tarafından basılan eser, *Önsöz ve İçindekileri*, içeren sayfalara ek olarak *Altı Bölüm, Sonuç, Bibliyografya ve İndeks* kategorilerinin yer aldığı XII + 221 sayfadan oluşmaktadır.

Eserde yer alan bölüm başlıkları şunlardır:

Giriş (s.1–4),

Birinci Bölüm: Eskiçağ Kavramına Genel Bir Bakış (s.5–18),

İkinci Bölüm: Eskiçağ Kaynaklarına Göre Evrenin ve
İnsanoğlunun Yaratılışı (s.19–26),

Üçüncü Bölüm: Kadının Yaratılışı (s.27–40),

Dördüncü Bölüm: Eski Doğu'nun Kadın-Erkek İlişkileri (s.41-
88):

A-*Mezopotamya Kavimlerinde Kadın-Erkek İlişkileri* (s.41–55),

B-*Eski Mısır'da Kadın-Erkek İlişkileri* (s.56–74),

C-*Eski Anadolu Kavimlerinde Kadın-Erkek İlişkileri* (s.75–88),

Beşinci Bölüm: Eski Batı'da Kadın-Erkek İlişkileri (s.89–114),

A-*Ege ve Yunan Dünyasında Kadın-Erkek İlişkileri* (s.89–105),

B-*Roma Dünyasında Kadın-Erkek İlişkileri* (s.106–114),

Altıncı Bölüm: Eskiçağda Yaşanmış Büyük Aşklardan Bazı
Kesitler (s.115–198):

A-*Tanrılarla Tanrıçalar Arasında Yaşanan Aşklar* (s.115–130),

B-*Tanrılarla İnsanlar Arasında Yaşanan Aşklar* (s.131–132),

C-*İnsanlar Arasında Yaşanan Aşklar* (s.132–198),

Sonuç (s.199–204),

Bibliyografya (s.205–210),

İndeks (s.211–221).

Şekle ilişkin son olarak eserin ön ve arka kapak tasarımlarının da oldukça çekici olduğunu söyleyebiliriz.

İçerik ve Kapsam:

Eserin içeriğine baktığımızda, Prof. Dr. Ekrem MEMİŞ, *Önsözde* hep akademik kitaplar yazdığını ve bunların büyük çoğunluğunun da uzmanlık alanı olan Eskiçağ Tarihi ile ilgili çalışmalar olduğunu ifade ederek, bu defa tüm insanlığı ilgilendiren önemli bir konuyu yani 'aşk'ı ele almak istediğini yazmaktadır. Memiş, kitabı yazma nedenini ise şöyle anlatıyor; "*Peki ama gerçek AŞK nedir? Gerçekten seven bir insan, sevdiği için neler yapabilir?*"

Günümüzün aşkları ile binlerce yıl öncesinin aşkları arasındaki fark nedir? Günümüz insanına gerçek aşkı öğretmenin bir yolu yok mu? Bence var. Zaten bu çalışmanın ilk amacı; binlerce yıl öncesinin büyük aşklarını belgeler ışığında yeniden gözler önüne sererek, günümüz insanların bunlardan ders çıkarmasını sağlamaktır.” (s.VII-VIII).

Eseri kaleme almasında etken olan nedeni bu şekilde açıkladığı Önsözden sonra yazar, Prof. Dr. İskender Pala'nın '**Kitab-ı Aşk**' (bkz. *İskender Pala, Kitab-ı aşk, Alfa Yayınları, 2.Baskı, İstanbul, 2005*) isimli eserinden yaptığı alıntılara yer aldığı Giriş bölümüne ve daha sonra da eseri meydana getiren altı ana bölüme geçmektedir:

Birinci Bölüm, **Eskiçağ Kavramına Genel Bir Bakış** adını taşımaktadır. Bu bölümde yazar, '*Eskiçağ*' kavramını ele aldıktan sonra 'eskiçağ'ın zaman ve mekân bakımından sınırlarını belirlemeye çalışmaktadır (s.5–18).

Çalışmasının İkinci bölümünü ise yazarımız, **Eskiçağ Kaynaklarına Göre Evrenin ve İnsanoğlunun Yaratılışı** konusuna ayırmıştır. Bu bölümde evrenin ve insanoğlunun yaratılışı ana hatlarıyla gözler önüne serilmektedir (s.19–26).

Nedendir bilinmez ama '**aşk**' denilince genellikle kadın-erkek ilişkileri akla gelir. Bu, bir bakıma doğrudur. Ama her nedense, bu ikili ilişkide başrolü hep kadınlar oynar. Bu yüzdendir ki, Memiş çalışmasının üçüncü bölümünde **Kadının Yaratılışı** konusu üzerinde durmaktadır. Özellikle kadının yaratılışı hakkında bilgi veren iki önemli kaynaktan –*Tevrat ve Hesiodos*- son derece çarpıcı bilgiler vermektedir (s.27–40).

Eserin dördüncü bölümünde ise **Eski Doğu'nun Kadın-Erkek İlişkileri** ele alınmaktadır: Eski Doğu denilince üç büyük merkez –*Mezopotamya - Mısır - Anadolu*- akla geldiği için yazar bu bölümü üç kısımda ele almaktadır (s.41–88).

Bu kısımları ve kısaca bunların kapsamlarını şöyle tanımlayabiliriz:

A-Mezopotamya Kavimlerinde Kadın-Erkek İlişkileri (s.41–55): Bu kısımda yazar önce Mezopotamya tarihine kısa bir bakış yapmakta ve daha sonra Eski Mezopotamya'da kadın-erkek ilişkilerini değerlendirmektedir.

B-Eski Mısır'da Kadın-Erkek İlişkileri (s.56–74): Bir önceki kısım gibi yazar, burada da önce Eski Mısır tarihine kısa bir bakış yapmaktadır. Sonra Anadolu ve Mezopotamya toplumlarında olduğu gibi Mısır'da da kadın-erkek ilişkileri üzerinde durmaktadır.

C-Eski Anadolu Kavimlerinde Kadın-Erkek İlişkileri (s.75–88): Yazar, bu kısımda da Eski Anadolu kavimlerindeki kadın-erkek ilişkilerine temas etmeden önce, Anadolu tarihini ana hatlarıyla gözler önüne sermek istemektedir.

Basitçe anlatmak gerekirse, yazar bu bölümde söz konusu medeniyet merkezleri hakkında kısa bilgiler aktardıktan sonra, kadın-erkek ilişkilerine değinmektedir. Ancak hemen belirtelim ki, özellikle kadın-erkek ilişkileri konusunda yazarın asıl dayanağını hukuki içerikli metinler oluşturmaktadır.

Beşinci bölüm, *Eski Batı'da Kadın-Erkek İlişkileri*'ne ayrılmıştır. Bu bölüm de kendi içinde iki alt kısma ayrılarak antik kaynaklar ışığında 'aşk' konusunda Yunanlılar ile Romalılar arasındaki fark ortaya çıkarılarak tartışmaya açılmaktadır (s.89–114).

Yazar tıpkı bir önceki bölümde olduğu gibi Eski Batı'yı ilgilendiren bu bölümde de kadın-erkek ilişkilerini;

A-Ege ve Yunan Dünyasında Kadın-Erkek İlişkileri (s.89–105) ve

B-Roma Dünyasında Kadın-Erkek İlişkileri (s.106–114) alt başlıkları ile ele alıp incelemektedir. Ayrıca her zaman olduğu gibi, önce söz konusu medeniyetlerin tarihi geçmişlerini ana hatlarıyla gözler önüne sermektedir.

Altıncı bölüme gelince; bu bölüm *Eskiçağda Yaşanmış Büyük Aşklar* adlı bu kitabın asıl konusunu oluşturmaktadır (s.115–198).

Daha açık anlatmak gerekirse 'Eskiçağda Yaşanmış Büyük Aşklardan Bazı Kesitler' bölüm başlığı altında yazar ele alacağı aşk öykülerini birtakım kategorilere ayırarak bizlere aktarmaktadır:

A-Tanrılarla Tanrıçalar Arasında Yaşanan Aşklar (s.115–130): Yazar eskiçağda yaşanmış büyük aşkları önce tanrılarla tanrıçalar arasında yaşanan aşklar olarak kategorize etmiştir. Burada Sümer mitinin hırslı, saldırgan ve iddialı aşk tanrıçası **İnanna** (Akkadların İştari) ile kocası çoban-tanrı **Dumuzi** (Kitab-ı Mukaddes'teki Tammuz)'nin aşkı, daha sonra Hellen *pantheonunun* en büyük tanrısı **Zeus**'un Olympos'lu tanrıçaların en büyüğü, Kronos ile Reia'nın kızı ve dolayısıyla kız kardeşi Tanrıça **Hera** ile olan aşkları sunulmaktadır.

B-Tanrılarla İnsanlar Arasında Yaşanan Aşklar (s.131–132): Yazar bu kısımda tanrı ve tanrıçaların ölümlü insanlarla yaşadığı aşk ilişkilerini de anmaktadır. Bu nedenle yazar bu kısımda Sümerlerin aşk tanrıçası **İnanna**'nın Sümer dünyasının ünlü kahramanı **Gilgamiş**'a karşı olan aşkı kısaca söz etmektedir.

C-İnsanlar Arasında Yaşanan Aşklar (s.132–198): Altıncı bölümün son kısmını oluşturan bu başlık altında ise yazar, insanlar arasında yaşanan aşkları; çok sevenler ve aşkına sadık kalanlar, aşkı uğruna ölenler, aşklarına ihanet edenler ve aşta ihanete uğrayanlar olmak üzere üç başlık altında şu şekilde incelemektedir:

1-Çok Sevenler ve Aşkına Sadık Kalanlar:

Hız.Yusuf ile Züleyha'nın Aşkı,
III. Hattuşili ile Puda-Hepa'nın Aşkı,
Hektor ile Andromakhe'nin Aşkı,
Odysseus ile Penelope'nin Aşkı,

2-Aşkı Uğruna Ölenler:

Hero ile Leandros'un Aşkı,
Orpheus ile Eurydike'nin Aşkı,
Pyramus ile Thisbe'nin Aşkı,

3-Aşkına İhanet Edenler ve Aşta İhanete Uğrayanlar:

Samson ile Dalila'nın Aşkı,
Paris ile Oinone'nin Aşkı,
Aineias ile Dido'nun Aşkı

İşte, altı ana bölümden oluşan **Eskiçağda Yaşanmış Büyük Aşklar** adlı çalışmasında yazar Prof. Dr. Ekrem Memiş'in de bizlere gösterdiği gibi, 'aşk' insanoğlunun yaratıldığı günden beri hep vardır ve dünya döndükçe de insanlar arasındaki bu sevgi devam edecektir.

Gerek çivi yazılı kaynaklardan, gerek Klasik Yunan yazarlarından ve gerekse kutsal kitaplardan anlaşıldığına göre, önce erkek sonra da kadın yaratılmıştır. Ve asıl ilginç olan husus, kadının erkeğe 'arkadaş olsun' diye yaratılmış olmasıdır. Tevrat'tan öğrenildiğine göre, kadın, adamın (Âdem) kaburga kemiğinden yaratılmıştır. İşte bu yüzdendir ki, erkek, kendi etinden ve kemiğinden yaratıldığı için, anasını ve babasını unutup, karısına yapışmaktadır (s.199).

Dolayısıyla yazarın antik ve klasik kaynaklara göre kadın-erkek ilişkileri üzerine çıkardığı sonuçlar da kitabın sonunda yer alan *Sonuç* bölümünün konusunu oluşturmaktadır (s.199–204).

Hüseyin Üreten

Yazar Prof. Dr. Ekrem Memiş tarafından *Önsöz*'de de ifade edildiği üzere tanıtmaya konu olan bu kitap yazarın uzmanlık alanı ile ilgili bir akademik çalışma değildir. Ancak tüm insanlığı ilgilendiren önemli konuların başında gelen 'aşk'ın antik kaynaklar ışığında ele alındığı önemli bir eserdir. Her şeyden önce günümüz insanına gerçek aşkı öğretmek adına binlerce yıl öncesinin aşklarından toplu bir kesit sunduğu için bence önemlidir.

Eskiçağda yaşanmış büyük aşklar hakkında ve bu aşkların yaşandığı dönemler hakkında bilgi edinmek isteyenler için de yazar yararlı olacağı inancıyla eserinin sonuna Bibliyografya listesi eklemeyi de uygun görmüştür (s.205–210). Çünkü kitap, yetmişin üzerinde bir sayıya sahip olan Bibliyografya başlığı altında verilen kitaplardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Elbette yazarımız Prof. Dr. Ekrem Memiş'in uzun yıllar sonucunda ulaştığı bilgi birikimi de göz ardı edilmemesi gereken önemli bir konudur.

Yararlı olması dileğiyle...